

INFORMATOR

ZA LGBTIQ+ ZAJEDNICU

Tvoja prava u vezi sa krivično-pravnom
i prekršajno-pravnom zaštitom od
nasilja i diskriminacije

Izdavač: Centar za demokratiju i
ljudska prava (CEDEM)

Za izdavača: Nevenka Vuksanović

Autor: Ivan Vukčević

Dizajn i štampa: Brain Media, Podgorica

Tiraž: 100

Godina izdanja: 2026.

Ova brošura nastala je kao aktivnost u okviru projekta „Ka poznanju prava“ koji je finansijski podržan od strane Ministarstva ljudskih i manjinskih prava. Sadržaj publikacije ne odražava zvanična mišljenja i stavove donatora.

INFORMATOR ZA LGBTIQ+ ZAJEDNICU

Tvoja prava u vezi sa krivično-pravnom
i prekršajno-pravnom zaštitom od
nasilja i diskriminacije

1. UVOD.....	5
2. POJMOVI DISKRIMINACIJE, NASILJA I MRŽNJE	5
2.1. Diskriminacija.....	5
2.2. Nasilje i zločini iz mržnje.....	6
2.3. Govor mržnje	6
3. TVOJA PRAVA PO ZAKONIMA CRNE GORE	6
3.1. Ustav Crne Gore.....	6
3.2. Krivično-pravna zaštita	6
3.3. Prekršajno-pravna zaštita	7
4. MEĐUNARODNI STANDARDI U ZAŠTITI PRAVA.....	8
5. ŠTA DA URADIŠ AKO DOŽIVIŠ NASILJE ILI DISKRIMINACIJU?	10
6. ZAVRŠNA PORUKA	12
7. KONTAKTI	13

SADRŽAJ

1. UVOD

Ovaj informator je namijenjen LGBTIQ+ osobama u Crnoj Gori, kako bi mogli bolje da razumiju svoja prava i znaju kako da se zaštite u slučaju diskriminacije. Informator ima za cilj da približi međunarodni i nacionalni zakonski okvir pod kojim su prava LGBTIQ+ osoba zaštićena na svima razumljiv način. Cilj informatora je da omogući jasno prepoznavanje govora mržnje i diskriminacije i objasni korisnicima razliku između prekršaja i krivičnog djela, kao i pojasni pojam zločina iz mržnje. Takođe, namjera je da se korisnici upute na relevantne institucije kako bi zaštitili svoja prava i zatražili pomoć i podršku.

Iako su zakoni u Crnoj Gori unaprijeđeni, istraživanja pokazuju da su LGBTIQ+ osobe i dalje često izložene diskriminaciji i nasilju, posebno zbog seksualne orijentacije i rodnog identiteta.

Ovaj vodič će ti pomoći da razumiješ šta je nasilje, diskriminacija i govor mržnje; saznaš koja su tvoja prava; prepoznaš kada su ona povrijeđena; naučiš koji te zakoni štite; reaguješ na pravi način; naučiš kome da se obratiš za zaštitu i pomoć.

2. POJMOVI DISKRIMINACIJE, NASILJA I MRŽNJE

2.1. Diskriminacija

Diskriminacija je svako pravljenje razlike, nejednako postupanje ili dovođenje u nejednak položaj lica ili grupe lica po osnovu rodnog identiteta, seksualne orijentacije i/ili interseksualnih karakteristika smatra se diskriminacijom. Svako ima pravo da izrazi svoj rodni identitet, seksualnu orijentaciju i/ili interseksualne karakteristike. (član 19, stav 1 Zakona o zabrani diskriminacije)

Primjeri: odbijaju da te usluže u kaficu jer si gej, na poslu te vrijeđaju, ignorišu ili prosto tretiraju drugačije, uskraćuju ti pravo ili uslugu.

2.2. Nasilje i zločini iz mržnje

Nasilje može biti fizičko (napad, guranje, udaranje); psihičko (prijetnje, ucjene, uvrede); online nasilje.

Ako je nasilje motivisano time što si LGBTIQ+ osoba – radi se o **zločinu iz mržnje**. Zločini iz mržnje imaju teže posljedice jer su usmjereni ne samo na tebe, već i na cijelu zajednicu.

2.3. Govor mržnje

Govor mržnje je svaki oblik izražavanja ideja, tvrdnji, informacija i mišljenja koji širi, raspiruje, podstiče ili prava diskriminaciju, mržnju ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog ličnog svojstva, ksenofobiju, rasnu mržnju, antisemitizam ili ostale oblike mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu u formi nacionalizma, diskriminacije i neprijateljstva protiv manjina (član 9a Zakona o zabrani diskriminacije).

Neki od primjera su: uvrede na društvenim mrežama; komentari u medijima; javni govor koji poziva na nasilje. Govor mržnje može biti kažnjen kao prekršaj ili krivično djelo.

3. TVOJA PRAVA PO ZAKONIMA CRNE GORE

3.1. Ustav Crne Gore

Ustav ti garantuje zabranu diskriminacije, pravo na dostojanstvo, pravo na slobodu izražavanja. Međutim, ono što je važno istaći je da **sloboda izražavanja ne uključuje pravo da neko vrijeđa ili ugrožava druge**.

3.2. Krivično-pravna zaštita

Krivični zakonik prepoznaje i kažnjava diskriminaciju i nasilje motivisano mržnjom na tri načina.

Prvo postoje posebna krivična djela: izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje (član 370) i rasna i druga diskriminacija (član 443).

Drugo, propisuju se teži oblici određenih krivičnih djela u situaciji kada su motivisana mržnjom (član 167 – mučenje, član 399a - nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu, član 168 - ugrožavanje javne sigurnosti).

Treće, članom 42a KZ-a je propisano da će sud cijeliti kao otežavajuću okolnost ako je djelo „učinjeno iz mržnje prema drugom licu zbog nacionalne ili etničke pripadnosti, pripadnosti rasi ili vjeroispovijesti ili zbog odsustva te pripadnosti, invaliditeta, pola, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta“. To znači da ako je neko djelo učinjeno iz mržnje prema LGBTIQ+ osobama, kazna će biti stroža.

3.3. Prekršajno-pravna zaštita

Razlika između prekršaja i krivičnog djela

Prekršaj je lakši oblik povrede dok je krivično djelo teži oblik.

Primjeri za prekršaje su uvrede i drsko ponašanje (predviđena novčana kazna od 100 do 1000 eura). Prekršajno djelo je ugrožavanje sigurnosti (predviđena novčana kazna od 250 eura do 1.500 eura) prijetnjom da će se napasti na tvoj život ili tijelo, kao i tijelo ili život tebi bliskog lica

S druge strane, primjer za krivična djela su nanošenje lakih (predviđena novčana kazna ili zatvor do jedne go-

dine) i teških tjelesnih povreda (predviđena kazna zatvora do osam godina) u toku fizičkog napada. Osim toga, krivična djela su izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje (predviđena zatvorska kazna od šest mjeseci do deset godina) i rasna i druga diskriminacija (predviđena zatvorska kazna od šest mjeseci do osam godina).

Državni tužilac treba da utvrdi da li se radi o krivičnom djelu ili prekršaju. U skladu sa tim, tužilac podnosi zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka (ako je u pitanju prekršaj) ili podnosi optužni prijedlog ili optužnicu (ako je krivično djelo).

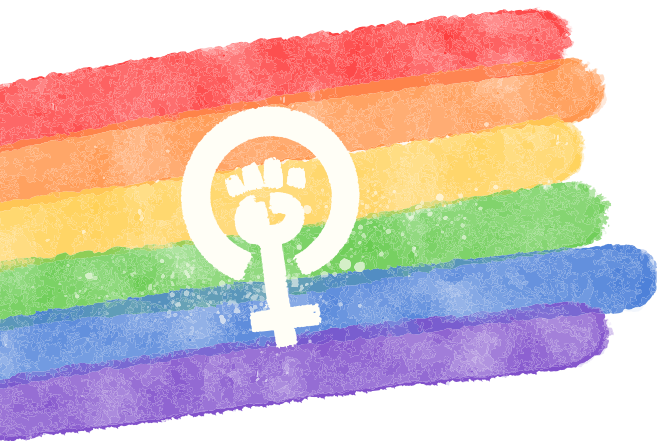
Ako smatraš da je izvršeno krivično djelo, važno je da u svojoj prijavi objasniš zbog čega riječ o težem obliku povrede prava. Takođe, u toj situaciji je važno i objasniti da prekršajno-pravna zaštita ne bi bila srazmjerna težini zlostavljanja koje je pretrpljeno.

Zakoni relevantni za prekršajno-pravnu zaštitu

Zakon o zabrani diskriminacije - kada si žrtva nejednakog postupanja na osnovu svoje lične ili društvene pripadnosti ili orijentacije.

Zakon o medijima i Zakon o elektronskim medijima - kada je u pitanju online nasilje i komentari i poruke upućene na digitalnim medijskim platformama – internet portali i društvene mreže.

Zakon o javnom redu i miru - kada ti na ulici, u kafiću, privatnoj ili javnoj ustanovi, dakle u bilo kojem javnom prostoru, neko govorom, natpisom, znakom ili na bilo koji drugi način vrijeđa.

4. MEĐUNARODNI STANDARDI U ZAŠTITI PRAVA

Na međunarodnom nivou tvoja prava su zaštićena nizom povelja, deklaracija, konvencija, zakona.

Na nivou univerzalnih ljudskih prava zaštićena su Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, i konvencijama Ujedinjenih nacija.

Dalje, s obzirom da je Crna Gora blizu članstva u Evropskoj uniji, kroz proces integracije i ispunjavanja obaveza neophodno je usklađivanje sa pravnim tekovinama Evropske unije. Kada je zaštita tvojih prava na nivou EU u pitanju, ona su zaštićena primarno kroz osnivačke akte EU i Povelju o osnovnim pravima, a sekundarno kroz različite uredbe i direktive Evropske unije.

Članom 21. Povelje Evropske unije o osnovnim pravima i slobodama zabranjena je diskriminacija:

Zabranjena je svaka diskriminacija po bilo kom osnovu, na primer, po osnovu pola, rase, boje kože, etničkog ili društvenog porekla, genetskih karakteristika, jezika, veroispovesti ili uverenja, političkog ili bilo kojeg drugog mišljenja, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovnog stanja, rođenja, invaliditeta, starosnog doba ili seksualne orijentacije.

Takođe Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda Savjeta Evrope kroz član 14. nalaže:

Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom Konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovinsko stanje, rođenje ili drugi status.

Evropski sud za ljudska prava je utvrdio da kriminalizacija homoseksualnosti krši pravo na privatnost; istopolni parovi imaju pravo na porodični život; država mora obezbijediti pravnu zaštitu istopolnim partnerima.

Dakle, važno je da znati da je Crna Gora obavezna da poštuje međunarodne standarde ljudskih prava. To znači da država mora štiti LGBTIQ+ osobe, adekvatno reagovati na nasilje i diskriminaciju i obezbijediti pravično suđenje.

Zaključak:

Tvoja prava nijesu samo garantovana nacionalnim zakonima – ona su međunarodno zaštićena.

5. ŠTA DA URADIŠ AKO DOŽIVIŠ NASILJE ILI DISKRIMINACIJU?

Zaštiti svoju sigurnost

Najvažnije je da u trenutku potencijalne ugroženosti prvo zaštitiš sebe. Ukoliko si u mogućnosti i nijesi fizički povrijeđen/a, udalji se sa mjesta događaja i traži pomoć.

Prijava slučaja i procedura

Veoma je važno da pravovremeno prijaviš slučaj nadležnim institucijama.

Prijavu nasilja, diskriminacije ili zločina iz mržnje možeš podnijeti policiji (usmeno, pismeno ili telefonom), koja je dužna da reaguje, prikupi dokaze i obavijesti državno tužilaštvo. Prijavu možeš podnijeti i direktno tužilaštvu, koje odlučuje da li postoje osnovi za pokretanje krivičnog postupka. U slučaju diskriminacije ili nepravilnog postupanja institucija možeš se obratiti i Zaštitniku ljudskih prava i sloboda (Ombudsmanu).

Priilikom prijave nije potrebna posebna forma, već je važno da opišeš šta se desilo. Pokušaj da navedeš šta se desilo, kada, gdje i ko je počinilac (ukoliko znaš).

Ako možeš, značajno je da prikupiš bilo kakve dokaze koji ti mogu pomoći u zaštiti i ostvarivanju svojih prava. **U slučaju fizičkog nasilja, poželjno je da se javiš Urgentnom centru zbog pružanja pomoći i sačinjavaš medicinskog izvještaja koji obezbjeđuje ozbiljnije razmatranje prijave.** Fotografiraj povrede ili štetu, sačuvaj poruke ili komentare, zapiši šta ti se desilo, pokušaj pronaći svjedoke – uzmi kontakte osoba koje su bile u blizini. Obavezno naglasi da je motiv napada tvoja seksualna orijentacija/rodni identitet jer to utiče na kvalifikaciju djela i visinu kazne.

Nakon prijave, u kratkom roku možeš biti pozvan/a da daš izjavu i dostaviš dokaze, dok nadležni organi dalje odlučuju o pokretanju postupka i dužni su da te obavijeste o ishodu.

Svaki oblik nasilja treba prijaviti.

Potraži podršku

Iako postoji osjećaj straha ili sramote u slučajevima nasilja ili diskriminacije bitno je da znaš da ne moraš prolaziti kroz sve sam/a. Žrtva nikada ne treba osjećati krivicu ili sramotu zbog pretrpljenog nasilja ili straha od sekundarne viktimizacije. Sekundarna viktimizacija je dodatna povreda žrtve koja nastaje kada je institucije ili okolina ne tretiraju sa razumijevanjem, već je ignorišu, okrivljuju ili neadekvatno štite. Iako je razumljivo da si uznemiren/a, ove brige ne treba da te spriječe da potražiš pomoć i podršku na koje imaš pravo.

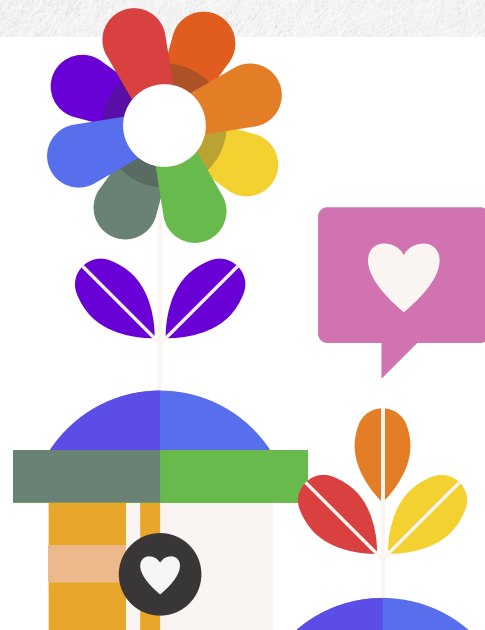
6. ZAVRŠNA PORUKA

- Uvijek prijavi nasilje
- Traži da se evidentira motiv mržnje
- Čuvaj sve dokaze
- Ne potpisuj ništa što ne razumiješ
- Ukoliko su tvoja prava ugrožena u toku procesa, možeš da se obratiš Ombudsmanu
- Ukoliko ti je potrebna pravna ili psihološka podrška ili prosto ne znaš koji je prvi korak u zaštiti svojih prava, obrati se LGBTIQ+ organizacijama za pomoć

**TVOJA PRAVA SU VAŽNA I DRŽAVA
JE DUŽNA DA IH ZAŠTITI!**

Ukoliko si žrtva nasilja, diskriminacije ili zločina iz mržnje važno je da znaš da nisi sam. Institucije su dužne da te zaštite na osnovu nacionalnog i međunarodnog prava. Imaš kome da se obratiš i možeš da tražiš podršku, kako od institucija pravosudnog sistema, tako i kroz podršku Ombudsmana i LGBTIQ+ organizacija. Imaš pravo na zaštitu, dostojanstvo i sigurnost.

Ako doživiš nasilje ili diskriminaciju – reaguj, prijavi i potraži podršku.

KONTAKTI

POLICIJA (HITNE SITUACIJE)

 PolICIJA: 122

Hitni broj (EU standard): 112

Obrati se ako si u opasnosti; dođe do fizičkog napada; dobijaš prijetnje.

Napomena: u Crnoj Gori glavni i uvijek dostupni kontakt je 122 — povezuje te direktno sa nadležnim centrom bezbjednosti u opštini u kojoj se nalaziš. Zapamti da, da ako si u opasnosti, lokalna služba policije može brzo da te locira i pruži neophodnu pomoć i zaštitu.

DRŽAVNO TUŽILAŠTVO

Za krivične prijave

Napomena: Krivična prijava se podnosi nadležnom državnom tužiocu. Ipak, ako je podneseš i policiji, sudu ili nenadležnom tužilaštvu, oni su dužni da je dostave nadležnom državnom tužilaštvu. Ako krivično djelo pri-

javljuješ lično, primiće te dežurni tužilac koji je dužan da sačini zapisnik o prijavi. Ako krivično djelo ne prijavljuješ lično, prijavu možeš podnijeti u rukopisu ili otkucanu i dostaviti je faksom ili poštom.

Državno tužilaštvo Crne Gore obuhvata 13 osnovnih državnih tužilaštava u Podgorici, Nikšiću, Cetinju, Kolašinu, Baru, Kotoru, Herceg Novom, Ulcinju, Beranama, Bijelom Polju, Pljevljima, Plavu i Rožajama, dva Viša državna tužilaštva u Podgorici i Bijelom Polju, Specijalno državno tužilaštvo i Vrhovno državno tužilaštvo.

Adrese i kontakt elektronske pošte i telefona svih tužilaštava možete pronaći na sajtu:

www.tuzilastvo.me

SUDOVI

Za postupke zaštite prava

Sudstvo Crne Gore obuhvata 4 suda za prekršaje (osnovni sudovi za prekršaje u Podgorici, Budvi, Bijelom Polju i Viši sud za prekršaje u Podgorici), 14 osnovnih sudova u Podgorici, Baru, Beranama, Bijelom Polju, Cetinju, Danilovgradu, Herceg Novom, Kolašinu, Kotoru, Nikšiću, Plavu, Pljevljima, Rožajama, Ulcinju, dva viša suda u Podgorici i Bijelom Polju. Privredni sud, Upravni sud, Apelacioni sud i Vrhovni sud nalaze se u Podgorici.

Adrese i kontakt elektronske pošte i telefona svih sudova možete pronaći na sajtu:

<https://sudovi.me/sdvi>

ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA (OMBUDSMAN)

Za pritužbe na diskriminaciju i rad institucija

📍 Ul. Svetlane Kane Radević br.3

☎ +382 20 225 395

✉ ombudsman@ombudsman.co.me

🌐 www.ombudsman.co.me

LGBTIQ+ ORGANIZACIJE

QUEER MONTENEGRO

✉ info@queermontenegro.org

🌐 www.queermontenegro.org

SPEKTRA

☎ +382 20 331 437

✉ info@spektra.me

🌐 www.spektra.me

LGBT FORUM PROGRES

☎ +382 20 675751

✉ info@lgbtprogres.me

🌐 www.lgbtprogres.me

MEDIJI I ONLINE SADRŽAJ

Agencija za audiovizuelne medijske usluge

📍 Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 9, Podgorica

☎ +382 020 201 430

✉ amu@amu.me

🌐 www.amu.me

CEDEM
CENTAR ZA DEMOKRATIJU I LJUDSKA PRAVA

Ministarstvo ljudskih
i manjinskih prava